

1 Pt 2,18–25. Salvátor 6.11.22. Š. Grauová

Služebníci, podřizujte se ve vši bázni pánům, nejen dobrým a mírným, nýbrž i tvrdým. V tom je totiž milost, když někdo pro svědomí odpovědné Bohu snáší bolest a trpí nevinně. Jaká však sláva, jestliže budete trpělivě snášet rány za to, že hřešíte? Ale budete-li trpělivě snášet soužení, ač jednáte dobře, to je milost před Bohem. K tomu jste přece byli povoláni; vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích. On ‚hříchu neučinil a v jeho ústech nebyla nalezena lest‘. Když mu spílali, neodplácel spíláním; když trpěl, nehrozil, ale vkládal vše do rukou toho, jenž soudí spravedlivě. On ‚na svém těle vzal naše hříchy‘ na kříž, abychom zemřeli hříchům a byli živi spravedlnosti. ‚Jeho rány vás uzdravily.‘ Vždyť jste ‚bloudili jako ovce‘, ale nyní jste byli obráceni k pastýři a strážci svých duší.

-

Mluv k nám, Pane, ty sám svým duchem a dej nám srdce, které dovede naslouchat.

A

Bratři a sestry, přátelé v Kristu,

možná je nám máloco tak vzdálené jako nutnost tiše snášet terorizování nespravedlivého šéfa. Máme pracovní právo, máme občanský zákoník, máme základní listinu práv a svobod. Součástí života kontinentu spoluutvářeného křesťanskou tradicí je zřetel k právům jednotlivce, jejichž základem je myšlenka rovnosti všech lidí před Bohem.

Pokud vezmeme vážně petrovskou tradici – nevíme, totiž přesně, kdo vlastně napsal list, který známe jako 1. Petrov, ale to, že tak či onak patří k Petrovi, je jasné –, může nás při čtení textu, který vyšel na dnešní bohoslužby, napadnout: a ty, Petře, který jsi v Getsemanské zahradě utnul veleknězovu služebníkovu ucho, ty ses poděl kam? Semlelo tě snad církevní opatrnictví a taky ty ses rozhodl, že víru nejlíp proneseme k příštím generacím, když si to s nikým nerozházíme, když budeme těm nahoře přikyvovat a v duchu se budeme utěšovat tím, že si to u posledního soudu jednou vypijí? A vy v kostelních lavicích si můžete říct: a tohle se nám káže u Salvátora 33 let po Listopadu? Že si máme nechat všechno líbit, že máme – jak se říká – držet hubu a krok? –

Petr bývá často zmiňován jako nejsympatičtější z apoštolů. Nejspíš proto, že je tak lidský. A asi i proto, že docela podrobně známe jeho životní příběh od doby, kdy byl rybářem v Kafarnaum, až do doby, kdy šířil křesťanství v Malé Asii a Antiochii. Židovská víra, v které vyrostl, mu říkala, že Bůh je na straně člověka a že nikdo nesmí beztrestně ukládat druhému o život (Lv 19,16). Tenhle Žid Petr sice uvidí v Ježíši Mesiáše, ale současně odmítne smrt, ke které byl odsouzen rukou těch, kdo se tehdy dělili o politickou a náboženskou moc. Když Ježíš začne mluvit o tom, co ho čeká, právě Petr si ho vezme stranou a nabádá ho: „Buď toho uchráněn, Pane, to se ti nemůže stát!“ (Mt 16,22) Smrt nevinně trpícího služebníka nebyla výzvou jen pro Petra. S tou otázkou – co je to za Mesiáše, který nepřichází proto, aby rozdrtil Boží nepřátele, ale proto, aby se dal rozdrtit sám – nejspíš nebudeme hotovi nikdy. Na rozdíl od prvních křesťanů asi málokdo z nás touží jít mučednickou cestou – život je přes všemožné trable, které s sebou nese, přece jen dobrý.

Petr ovšem po Ježíšově smrti prošel zásadní proměnou. Pochopil toho Ježíše, kterého miloval, do té míry, že sám sebe v závěru našeho listu popsal jako „svědka utrpení Kristových i účastníka slávy, která se má v budoucnu zjevit“ (1P 5,1). Z téhle nové perspektivy se křesťanská existence dá opravdu vylíčit jako život, ve kterém je možné s radostí snášet i všelijaké zkoušky. Ne proto, že by trápení bylo samo o sobě dobré, ale proto, že mu Ježíš svou smrtí za nás dal nový význam. A není náhodou, že má-li se takhle radikální víra prokázat jako autentická – nemá-li to být jenom plané lidské žvanění –, musel ji sám Petr dosvědčit svou smrtí. „Dokud jsi byl mladší, sám ses přepásával a chodils, kam jsi chtěl. Ale až zestárneš, vztáhneš ruce, a jiný tě přepásá a povede, kam nechceš.“ Tak to Petrovi říká v Janově evangeliu Ježíš a vypravěč k tomu dodává: „To řekl, aby naznačil, jakou smrtí oslaví Boha.“ (J 21,18–19).

Petr během něčeho, co bychom mohli nazvat druhým obrácením, pochopil, že utrpení – a to i utrpení nespravedlivé – k životu Ježíšova učedníka patří. Někdy – tak jako v našem textu – zkrátka proto, že se prostě nic lepšího než své trápení přijmout udělat nedá. A když už něco takového musíme snášet, může nám být útěchou, že se tak dostáváme blíž k Pánu Ježíši – tomu, který „když

trpěl, nehrozil, ale vkládal vše do rukou toho, jenž soudí spravedlivě“. Tím to ovšem nekončí.

První Petrova nabízí jakýsi návod, jak mají křesťané žít v pohanském světě, uprostřed kultury, která se řídí vlastními pravidly a hodnotami. Zdá se, že se tu nabízejí dvě krajní možnosti – a celá škála variant mezi nimi. Ta první možnost velí nadobro se přizpůsobit, rezignovat na svou totožnost, zabalit své křesťanství do neprodyšného obalu a říct si: „Tady nic nezmůžu, na to jsem malý pán. Nezbyvá než žít jako všichni, a když se člověku poštěstí setkat se s bratry a sestrami, zanádat si na poměry, které mě nutí dělat, co nechci.“ Ta druhá možnost znamená vyhrotit svou odlišnost natolik, že své okolí naprosto odmítnu – řeknu si: „Jsou příšerní, dělají věci, které se mi příčí, nemám a nechci s nimi mít nic společného, vůbec se s nimi nebudu bavit. Prostě mě nezajímají.“ Mohli bychom si ty dvě možnosti pojmenovat slovy „připodobnit se“ a „izolovat se“.

Vydat se kteroukoli z nich znamená, že si svět zjednodušíme tak, aby se nám v něm snadněji žilo – buď jsi spartan, nebo slávista, a já se k tobě buď přidám nebo tě vnitřně odmítnu. Jenže v křesťanství to takhle jednoduché není. „Služebníci“, o kterých je řeč v našem dnešním oddíle Petrova dopisu, byli vlastně domácí otroci – byli to lidé, kteří sice stáli v domácnosti na nejnižším žebříčku, ale přesto byli vpleteni do sítě domácích vztahů. Asi něco jako ukrajinská uklízečka nebo hospodyně. Těžko se mohli tomu, jak se ve světě té doby a na tom místě žilo, vzepřít. Těžko mohli jít cestou občanské neposlušnosti. Těžko mohli reformovat antický patriarchální svět. Něco ale přece mohli: mohli situaci, ve které se ocitli, pokorně a trpělivě proměňovat zevnitř. A o to právě jde – o to nelámat nad sebou ani nad druhými hůl, ale „svědomím odpovědným Bohu“ zvažovat, co se v té které situaci dá nejlepššího udělat. A vzejde-li z toho přece soužení, považovat to za „milost před Bohem“. Nijak snadný úkol.

Miroslav Volf – chorvatský teolog, který dnes působí na Yaleově univerzitě ve Spojených státech – přemýšlel o vztahu mezi různými skupinami lidí, mezi různými kulturami, na pozadí balkánského konfliktu, při kterém se zabíjelo, rabovalo, znásilňovalo, kdy utrpení nevinných bylo na denním pořádku. A tak jako v každém válečném konfliktu se zvěrstva děla na obou stranách – tam,

kde se lidé sešikují proti sobě, dostává lidskost pokaždé na frač.

Když Volf přemýšlel o vztahu církve a kultury, dospěl k závěru, že křesťané si mají ve světě uchovávat „měkkou odlišnost“. Každá doba a každá kultura mají své kódy a vlastnosti, a ti, kdo v ní žijí, jsou jimi vždycky nasáklí či minimálně načichlí. Jsme ale povoláni k tomu, abychom o nich kriticky přemýšleli, abychom si je uzpůsobovali, nahrazovali a proměňovali zevnitř – tak jako kvas proměňuje zevnitř těsto.

Na začátku jsem řekla, že za lidská práva v Evropě vděčíme křesťanské tradici – tradici měkce prosazované generacemi a generacemi nejrůznějších „služebníků“. Není to hrdinské, dlouho to trvá a výsledků se mnohdy sami nedočkáme. Znamená to „dělat malé věci s velkou láskou“. Nevzdávejme to, ani když to na první pohled může vypadat beznadějně – protože když to budeme dělat dostatečně dlouho, nakonec to malá věc nebude.

A